

Zabavna knjižnica
za
slovensko mladino.

Ureduje in izdaje
Anton Kosi,
učitelj v Središči.

I. zvezek.

V Ptuji 1892.
Zalaga izdajatelj, tiska W. Blanke.

Cena 15 kr.

Moj namen.

„Majhno, mnogo premajhno je pri nas število dobrih knjig za mladino, bodi si izvirnih ali prevedenih.“

Jos. Stritar.

Poudarjati važnost in veliko korist dobrih spisov za mladino, bilo bi odveč; saj je jasno kot beli dan, da blaži zdravo in tečno berilo srce, da zasaja kál dobrega značaja v nežno otroško dušo na da pripomore mnogo k temu, da se mladina vsestransko razvija ter duševno uspešno napreduje.

Odgovorna moč mladinskih spisov nagnila le tudi visoko c. kr. naučno ministerstvo k temu, da je začelo delovati na to, da se ustanovi polagoma pri vsakej šoli šolarska knjižnica. Da, začelo je celo razpisovati darila za primerne in dobre mladinske spise, dobro vedóč, da pospešuje s tem mladinsko literaturo — in pólni šolarske biblioteke. Kakó pa je pri nas Slovencih z dobrimi mladinskimi knjižnicami? So li v tem oziru naše knjižnice bogate? — Žal, da moramo pritrditi tú besedam Stritarjevim, koje sem postavil na čelo pričujočim vrsticam. Najbolj pa smo se uverili slov. učitelji o istinitosti navedenih besed, ko smo pred par leti vsled vis. ministerskega ukaza od dné 16. dec. 1885 pregledovali, pre-sojevali ter trebili plevela naše šolarske knjižnice.

Med knjigami, ki so tičale že več let v šolarskih knjižnicah, naleteli smo pri tem delu na mnogo taciš spisov, ki so bili spodtikljivi v nrvnem, patriotičnem — najmanj seveda v verskem oziru ter tako niso odgovarjali dotičnemu visokemu ukazu. Nekaj pa je bilo tudi taciš sestavkov, ki žalijo — četudi so drugače dobro pisani — stanovsko dostojanstvo. Da smo i take morali brez vsega usmiljenja izbaciti, razúme se samo ob sébi.

Naša velezaslužna družba sv. Mohorja, v kojoj je vpisana pri nas skoraj vsaka šola, poklanja nam sicer leto za letom precejšnje število knjig — a te knjige so pisane za odraslo priprosto ljudstvo in le malokedaj izda nam knjigo, v kojoj bi bili vsi spisi sposobni za otroške róke. Večina knjig te za slov. národ eminentno važne družbe je za našo šolsko mladino premalo razumljiva ter njenemu duševnemu

(Dalje na 3. str. ovojnega lista.)

Zabauna knjižnica

za

slovensko mladino.

Ureduje in izdaje

Anton Kosi,

učitelj v Središči.

I. zvezek.

L. Urošič

V Ptujih 1891.

Zaloga izdajatelj, tiska W. Blanke.

„Čitaj ràd dobre knjige; v njih imaš, ako je prav čitaš in razumeš, modrega učitelja in ljubeznivega prijatelja povsod, na vseh krajih svojega življenja!“

030044774

z
k
se
in

ž
n

»
re
d

V
ke
u
sl
te
V
ny

pr
V
ne
ke

Predgovor.

Ko sem spravil lanskega leta na svitlo I. zvezek svoje zbirke „Národne legende“, došla so mi od mnogih strani kàj laskava priznanja in poročila, iz kojih sem povzel, da sem z rečeno zbirčico Vam, mladi prijatelji moji, zelò ustregel in da ste po „Legendah“ segali povsod z veseljem.

Razvidel sem pa tudi iz tega, ker sem še tisto leto — že čez 6 mesecev po prvi izdaji — moral prirediti drugi natis prvega snopiča, kar je pri nas gotovo redka prikazen.

To me je zelò razradostilo in sklenil sem, z izdajo „Národnih legend“ nadaljevati. In zdaj, ko te vrstice pišem, roma že tretji zvezek rečene zbirke po dragi naši slovenski domovini.*)

„Po raznih listih in knjigah naših, katerih navadno Vi ne dobiste v roke, je še i mnogo druge tvarine raztresene, koja bi Vam tudi ugajala, ako bi Vam jo kdo zbral in uredil,“ takó sem si mislil večkrat; in ker so me nekateri slov. rodoljubi in prijatelji Vaši spodbujali, da naj se jaz tega dela poprimem, začel sem pobirati raznih drobtin in evo Vam nekaj taistih v posebnej zbirki, v I. zvezku Vam namenjene „Zabavne knjižice.“

V prvi vrsti sem se oziral na národne pravljice in pripovedke, ker mi je znano iz lastne skušnje, kako zelò so Vam taiste priljubljene. Sprejmite je torej in radi jih čitajte; sàj nam ponujajo mnoge zlate nauke za življenje, druge nam pa kažejo, kakó nam je vedno in povsod storiti svojo dolžnost, čeprav

*) Tudi IV. zvezek je v rokopisu že dogotovljen.

je to često zelo težavno. Nekatere nam tudi kažejo, kakó se kaznuje brezsrčnost, kakó plačuje čednost — in še druge so zgolj šaljivega ali smešnega zadržaja ter imajo namen razveseljevati in prijetno zabavati.

V pravljicah se predstavljajo več ali manj djanja in dogodbe, ki se vrše pod uplivom neke čeznarturne moči, zato vidimo v vsakej pravljici čudeže, katere povzročujejo nam neznan duhovi.

Po národnih pravljicah in pripovedkah spoznavamo narav, mišljenje in govorjenje priprostega ljudstva — one so prava duševna slika prešlosti pojedinih národov.

Slovenske národne pravljice in pripovedke so tedaj stari obdelali spomini na davno preteklost naših pradedov.

S pravljico v sorodu je pripovedka; tudi v njej delujejo čudotvorne osebe, duhovi in druge moči v naravi, katere je ljudska domišljija z življenjem navdahnila, vendar pa se razločuje od prve v tem, da se pripovedka naslanja vedno na kak znan kraj ali na kako zgodovinsko osebo, ter se tako pripoveduje, kakor da je njen dogodek zgodovinsko dokazan. Pravljica pa se ne veže ne na kraj, ne na čas, pa tudi ne vpleta v svoj dogodek oseb iz zgodovine.

Pravljica, kakor tudi pripovedka sta plod fantazije ali domišljije in se dandanes samo za zabavo pripovedujete — a v prejšnjih časih pa se je vse to tudi verovalo.

Vse pravljice in pripovedke so priproste in lahko umljive in ravno zato so se tako zelo omilile mladini pa tudi prostemu ljudstvu.

Tudi pravljicam in pripovedkam, ki Vam jih podajam, dal sem kolikor mogoče lepo in priprosto obliko, ker mi je mnogo do tega, da dobiste zmerom večje veselje do čitanja, — da se učite ceniti svojo materinščino in da se privadite spretno in gladko govoriti v milem našem slovenskem jeziku.

„Zabavna knjižnica“ bode prinašala nadalje tudi kratke poučne povestice, lahkoumljive zemljepisne, zgodovinske in prirodoznanske sêstavke, razne drobtine in redno v vsakem zvezku kratkočasnice in smešnice, ker sem uverjen, da vzbujajo baš taiste najbolj zanimanje do branja; one razveseljujejo srce brezskrbne mladeži pa tudi resnobne starosti.

Konečno še izrečem pristrčno željo, da bi Vas — mladi prijatelji moji — „Zabavna knjižnica“ prav prijetno zabavala in razveseljevala, da bode tako tudi vredna imena, ki ga nosi na čelu.

V to svrho: Bog!

V Središču, meseca oktobra 1891.

A. K.

Sreča v nesreči.

Imela sta mož in žena kravo, kojo bi bila prav rada prodala, ker se je bila že postarala in vse zobe izgubila tako, da ni mogla več sama grizti. Pa noben kupec noče priti po njo.

Nekega dne, ko je bil ravno v bližnjem trgu sejem, reče žena možu: „Ženi kravo na sejem in glej, da jo prodaš, če tudi polovico manj dobiš, ko je vredna.“

Mož se brž napravi na pot ter žene rujavko na sejem. Na potu ga sreča deček, ki je gnal kozo na pašo. Mož ga popraša, če bi hotel dati kozo za njegovo kravo. Deček se zgovarja, da koza ni toliko vredna, kakor krava. „Nič ne dè“, pravi mož, „da le kupčijá gre naprej,“ ter mu da kravo za kozo. Ko gre dalje, sreča ga žena, ki je nesla petelina. Mož jo kar vpraša, če bi hotela dati petelina za njegovo kozo. Ko pa žena pravi, da petelin ni toliko vreden kakor koza, prisili jo mož, rekoč, da nima doma nobene ure, torej bi petelina jako potreboval.

Vesel, da je tako dobro barantal, vrne se mož domov ter sreča dečka, ki je nesel

koš gnoja. Lej ga — misli si — gnoj bi pa jaz ravno potreboval; zdaj bo prišel čas setve, gnoja po nimam da bi pognojil njivo. Pomisli si tedaj malo ter dá petelina za gnoj. Ko korači dalje proti dómu, bilo mu je zeló vroče, in koš ga je zeló tiščal. Postavi ga tedaj na tla tik malega potoka. Toda koš se zvrne ter se zavalí v potok.

Malo je manjkalo, da tudi njega ni potegnil za seboj.

Mož pusti koš v vodi in gre prazen domóv. Ko gre mimo štacune, vpraša ga trgovec, kako je barantal, in mož mu pové, vse od konca do kraja. „Sto goldinarjev stavim“, pravi trgovec, „če te ne bo doma žena naklestila;“ in gre ž njim da bi slišal, kaj mu bo ona rekla. Ko pridé kmet domov, pove ženi, kakó je barantal, in kako mu je nazadnje koš padel v vodo ter bi še skoraj njega s seboj potegnil. Žena pa sklene roke tér pravi: „Hvala Bogu, da si le zdrav domov prišel, in da te ni koš za seboj potegnil, kravo bodeva že pozabila; sáj še imava toliko, da si drugo kupiva.“

Trgovec je moral dati, če tudi nerad, sto goldinarjev in kmet si je kupil zopet drugo kravo.

(Zap. N.)

Zlata lilija.

(Pravljica iz rogačkega okraja.)

Nek grof je imel tri krasne hčeri. Vzlasti je bila najmlajša tako lepa, da se je vse čudilo njeni lepoti. Obličje ji je bilo rudeče in belo kot jabelkovo cvetje, lasje so se ji svetili kot solnčni žarki. Dičile so jo modrojasne oči in zalšala jo je udov prelepa rast.

Prigodi se pa, da pride k temu plemenitašu mlad grofovski sin, kateri se s to hčerko sèznani in naposled tudi očeta za njeno roko prosi. Grof mu je sicer naravnost ne odreče, pravi pa: „Ako hočeš mojo najlepšo hčer za svojo ženo dobiti, moraš poprej poiskati in mi prinesiti táko cvetečo lilijo, ki bi imela zlata peresa. Da bodeš to lože izvršil, lahko si izbereš iz mojega hleva konja, katerega koli hočeš.

Mladenič si izbere konja ter se odpravi na pôt. Po dolgem potovanju pride do nekega gradú, poleg katerega je bil prekrasen vrt. Ko obstoji in vanj gleda, zapazi pred seboj ogromno število raznih in prekrasnih cvetic. Ni mu bilo treba dolgo iskati, ko najde lilijo s srebrnimi peresi, ali kamor se obrne, lilije s zlatimi peresi ne najde. Jaha torej proti dómu.

Ko pride domov in pokaže grofu lilijo s srebrnimi peresi, reče mu ta, da s tem ni svoje naloge izvršil, in ako hoče imeti

hčer, mora prinesti lilijo z zlatimi peresi.

Ko se zopet na pot odpravlja, svetuje mu najmlajša hči, naj se izbere konja, ki je najbolj v hlevu skrit.

On uboga ter ga zasede. Ta konj ga nese še dalje kot prvi. Slednjič prideta do nekega samotnega a v prijetnem kraju ležečega gradú, okrog katerega se je razprostiral velik vrt. Tukaj mu ni treba dolgo iskati, kajti že od daleč se mu svetijo evetice z zlatimi peresi nasproti. Odruga torej tri lilije in jih nese grajščaku.

Ali temu še ni bila volja svoje najlepše hčeri dati ter pravi: Ti si izvršil svojo nalogo dobro, torej bodem tudi jaz mož beseda. A moraš si izbrati mojo najlepšo hčer sam, ko bodejo vse tri jednako oblečene in bode imela vsaka svoj obraz z zagrinjalom prikrit. “

Zopet mu najmlajša svetuje, na kaj naj pazi, da bode pravo zadel. Vse tri bodo namreč čisto jednako v belo obleko oblečene. Samo njej bodo od glave trije lasi viseli in na tem je bode najložje spoznal.

Ko pripelje tedaj grajščak zvečer svoje čisto jednako oblečene hčeri, hitro zapazi mladenič tri lase in si najmlajšo za svojo izbere, v kar je tudi grajščak dovolil.

(Iz „Popotnika.“)

Prevzetnost se sama kaznuje.

Bil je gospodar, ki je imel jako prevzetnega in izbirčnega hlapca. Nobena jed mu ni bila po volji. Vzlasti boba ni hotel videti. Kedar koli je prišla skleda z bobom na mizo, vselej je žlico obrnil ter rekel: „Ako se bob žlice prime, jedel ga bom, ako ne, ne bom ga jedel!“

Minilo je nekaj let. Hlapec ni več služil, imel je svojo kmetijo. A ni ravno dobro gospodaril. Tudi je bil premalo varčen, in zato si v boljših letih ni ničesar prihranil. Slabe letine pridejo ter ga tako pritisnejo, da je moral iti k svojemu nekdanjemu gospodarju kruha prosit. Ta mu reče, naj gré ž njim v žitnico. Ondi vzame vevnico, obrne jo in pravi: „Ako se bob vevnice prime, dal ti ga bom, ako ne, ne bom ti ga dal.“

Hlapec se spomni svoje nekdanje prevzetnosti ter prosi gospodarja odpuščenja. A on, ki je bil mož dobrega srca, odpustil je hlapcu, nasipal mu boba in rekel: „Pomni, da Bog kaznuje vsako prevzetnost o svojem času!“

(Zap. Fr. Praprotnik.)

O kmetu in kučmah.

Bil je kmet, ki je delal in prodajal kučme (kosmate kape). Prehodil je trgujoč

mного mest in mnogo važnega se je naučil. Nesé kučem v bližnje mesto na prodaj, gré skoz gozd. Na sredi gozda omaga pod svojim bremenom, ker je bil truden dolgega pota, in zaspi pod velikim hrastom. Na hrastu je bilo veliko opic. Ko zagledajo spečega kmeta in njegovo krošnjo splezajo s hrasta in vsaka si vzame iz krošnje kučmo, dene si jo na glavo, potem pa splezajo zopet vse na hrast.

Prebudivši se zadene kmet krošnjo na rame; ali zdela se mu je preveč lahka. Pogleda v krošnjo, ali kučem ni več. Kmalu zapazi na hrastu opice, ki so se šopirile ž njegovimi kučmami. Premišljuje, kako bi dobil kučme, spomni se da posnema opica človeka. Urno se razkrije in vrže svojo kučmo ob tla.

Ni se zmotil. Tudi opice se razkrijejo in pomečejo kučme s hrasta. Ves vesel jih pobere, spravi v krošnjo in potuje dalje.

(Zap. F. Plahtarič.)

Zakleti grajščak.

Na vzhodni strani visokega Pohorja so razvaline starega gradú, ki je bil nekdaj lastnina jako neusmiljenega grajščaka. Do teh razvalin pripase neko jutro pobožni pastir svoje ovce.

Tù zagleda na golem kamenju debelo kačo in ta mu reče: „Ko bi se bil ti danes le zmočil s tisto vodo, ki izvira dôli pod hribom, rešil bi bil mene in dobil ves zaklad, ki je skrit v teh razvalinah. Jaz sem zakleti grajščak in že dvesto let čuvam bogastvo, ki sem si ga v svojem življenju z ropanjem pridobil. Dolgo še ostanem varuh zaklada, dolgo se bom še skrival po razvalinah; rešen bodem še le tedaj, ko pride spet tako pobožen in čist človek, kakor si ti in se bo nevedóč za mene umil s bistro vodo, ki izvira tam dôli pod hribom. To pa še ne bode kmalu; kajti drevo še ne raste, iz katerega se bode delala njegova zibel.“

(F. Šetine v Pop. 1884.)

Zakaj ima breza belo skorjo.

(Koroška pravljica iz Svečan.)

Bog je ustvaril brezo tako, da je imela šibke veje in temno skorjo, kakor druga drevesa.

Kadar so bili otroci neposlušni in trdovratni, šli so stariši in so si narezali šibke brezove šibe, da so trdovratne otroke kaznili.

Prigodilo se je pa, da so bili otroci nekdam hudobni in trdovratni tudi po noči, in stariši so šli po brezove šibe, pa po tem niso mogli najti breze. Na to pa je dal

Bog brezi belo skorjo, da bi jo stariši tudi po noči lože dobili in našli, ako bi jim trebalo po noči brezovih šib za hudobne otroke.

Štrah je dobra reč pri hiši!

(Zap. Matija Majer.)

Palček in orel.

Ptiči so hoteli imeti kralja in so sklenili, tisti naj bode njihov kralj, ki vzleti v največjo višavo. Vsi ptiči se vzdignejo, in tudi palček je mislil, da ne sme zaostati. Ali revče je dobro vedelo, da se vletanju ne more meriti z drugimi; zato je poskusil z zvičajo priti do največje časti.

Moj palček, ne bodi len, smukne pod letečega štrka ter se skrije med perje, česar pa štrk še zapazil ni. Ptiči lete in leté, vse više in više, ali sčasoma opeša drug za drugim, in na zadnje se samo še orel in štrk zibljeta v zraku. Naposled jame tudi štrk pešati. Zdajci pa mu stržek izleti izpod perja in se drzne z orlom meriti. In glej! orel res omahuje, stržek ga je premagal in hoče biti kralj.

Toda ptiči zvedivši njegovo prevaro, hoteli so ga ubiti in bi ga tudi bili, da se jim ni o pravem času zmuznil in skrila v mišjo luknjo.

V njegovo sramoto pa so mu dali ime : kraljiček, kakor ga tudi pri nas semtertje imenujejo.

(Zap. Fr. Erjavec.)

Kako se je zvedelo, da so raki užitni?

Pred mnogo mnogo leti je živela o času velike draginje uboga vdova s tremi otroki.

Blizu njene majhne bajtice se je vil potok, v katerem je bilo vse živo rakov. Nikdo še takrat ni vedel, da so te živali okusna jed. „Ljuba mati!“ reče starejši deček necega dné, ko so bili že vsi takó lačni, da se jim je kár temno delalo pred očmi, „skuhajte vendar nekoliko teh črnih živalij, sàj gladú umreti moramo takó ali takó.“

Mati uboga in ko postavi lonec sedaj lepo rudečih živalij na mizo, razširjal se je po sôbi kàj prijeten duh.

Z veliko slastjo je použila gladna četvorica lonec rakov misléč, da se je strupenih živalij najedla.

A kmalu so se uverili, da raki niso strupeni, ampak, da so zdrava in tečna jed.

Od zdaj zanaprej je skuhala vdova vsak dan toliko rakov, da sè svojimi otroki ni gladú prebijala — dà še celó prav dobro so izgledali vsi štirje.

Ljudje so se zeló čudili, kako zamore

tako revna in siromašna vdova o velikej draginji, ko je celó najpremožnejšim ljudem zmanjkalo živeža, sêbe in svoje otroke preskrbeti s potrebnim živilom.

Še le kesneje se je bilo izvedelo, od česa se vdova živi, in od ónega časa se vé, da so raki zdrava in okusna jed.

(Zapisal Anton K.)

Trije kmetje.

Bili so trije kmetje v jedni vasi; dva sta bila prebrisana, jeden pa prismojen. Tega je zadela nesreča, da je pogorel, potlej pa gré po svetu za pogorelca prosit. S sabo vzame škatljo pepela in sedaj pride do neke grajščine.

Ker je bila samo gospa doma, prosi jo, da bi mu hranila škatljo in jej tudi naroči, da ne sme pogledati vánjo, sicer se bodo cekini kàr v pepel izpremenili.

Pogorelec grè dalje "po svetu. Gospa se ni mogla zadržati, da bi ne pogledala v škatljo, in je mislila: sàj se zato ne bodo cekini izpremenili v pepel, če jih pogledam. Odprè škatljo, bil je pa sam pepel notri. Ona se ustraši in misli; kaj bi to moglo biti, da so se tako ročno cekini izpremenili v pepel.

Sedaj ni mogla drugače narediti, da je

pepel iz škatlje stresila in cekinov dejala noter. Čez nekaj dni pride kmet nazaj po škatljo in gospa mu jo prinese; kmet jej reče: „Ste li dobro hranili?“

Gospa odgovori: „Dobro!“ —

„Bog vam povrni!“ reče kmet in gré svojo pôt. Gredè pogleda v škatljo, oh! kakò se zveseli, ko vidi polno cekinov namesto pepela; kako more to biti, misli si, „pa to je že Bog tako dal“, je rekel.

Ko pride domóv, imel je veliko denarjev; lahko je postavil lepo poslopje.

Soseda sta mu bila za to nevošljiva, požgeta svoje poslopje, napravita v škatlje pepela in gresta po svetu ter neseta v tisto grajščino hranit, pa gospa se je izpametovala, ni hotela pogledati, kaj je v škatljah.

Ko se vrneti, njima jih dá in gresta svojo pôt; gredé, pogledata v škatlje, pa je bil pepel notri, kakor sta ga dejala sama.

(Zap. G. Križnik.)

Gospodar in hlapec.

Imovit a skop gospodar je imel zvitega in premedenega hlapca. Živela sta v hribih, daleč od cerkve; zato nista mogla hoditi k maši obá: jeden je ostal vselej doma, da je čuval hišo. Uvrstita se: to nedeljo je šel k maši gospodar, a prihodnjo hlapec.

Kaj so oznanili gospod župnik?“ vpraša hlapec gospodarja, prišedšega neke nedelje iz cerkve domóv.

„Ta teden bode vsak dan post, dejali so gospod župnik“, zlaže se skopuh.

Ubogi hlapec se je moral ves teden postiti, a poleg tega še trdo delati. Ali v tem je mislil in mislil, kako bi gospodarja izplačal, da ga je tako osleparil.

„Kaj so pa danes oznanili gospod župnik?“ vpraša gospodar hlapca prihodnje nedelje.

„Oznanili so, da bode ta teden vsak dan praznik“, zasoli jo lokavi hlapec gospodarju. In tako sta ves teden praznovala, jedla meso in pila vino, a delala nista ničesar.

Gospodarja je to izmodrilo, da ni skušal od tih dob nikoli več slepariti hlapca.

(Zap. Jos. Ròsa.)

Zvonik stolne cerkve v Ptuji.

O postanku posamez stoječega starinskega zvonika stolne cerkve v Ptuji pripovedoval mi je priprost kmetič sledečo dogodbico — pripovedko.

Samostoječ zvonik stolne cerkve v Ptuji je že zelò zelò star a vendar še silno močen in trden.

Pa kakó bi tudi ne bil, sàj ga je baje sezidal sam hudič. Bilo pa je to tako — le: Zidarski mojster, ki je bil zidanje tega zvonika prevzel, premišljeval je zvečer, kako bi stolp najhitreje in najlepše pozidal, kàr pride k njemu hudič pa ga vpraša, kaj da premišluje. Mojster pové, da je prevzel zidanje zvonika in da bi ga ràd prav hitro, lepo pa tudi močno sèzidal.

„Daj mi svojo dušo, pa ti sèzidam zvonik v jednej noči in sicer vse tako, kakor ti hočeš in želiš!“ mu reče hudič.

„Hočem si premisliti,“ reče mojster „pridi jutri zvečer!“

Drugega jutra zgodaj grè zidarski mojster naravnost k župniku, (kajti takrat je bila v Ptujii še samó županija) ter jim pripoveduje, da se mu je prikazal hudič ter mu obljubil zvonik sèzidati v jednej noči, a samó pod tem pogojem, če mu dá za to svojo dušo.

„Kaj mi je storiti?“ popraša mojster gospoda župnika.

„E, prepusti hudiču delo,“ odvrnó župnik, „samo reci mu, da si po dušo ne smé priti prej kot na dan sv. Rešnjega telesa, jaz bodem že skrbel, da se bode za te vse dobro izteklo.“

Zvečer pride hudič zopet.

„No kakó je, ali si sé že premislil!“
vpraša peklenščak mojstra.

„Kajpada, sem sé, sem; le pozidaj stolp, a po dušo si pa pridi na sv. Telesa dan.“

Hudič in mojster napravita sedaj pogodbo in zidar še izroči hudiču plan ali načrt, po katerem je mislil prej sam težavno delo izvršiti.

Drugega dne je stal zvonik na odločenem prostoru, močen in trden. — —

Prišlo je telovo. Zidarski mojster je bil že tri dni pred tem dnevom vedno pri župniku ter neprenehoma molil. A na sv. Telesa dan je hodil na desnej strani župnikovej pod nebom. Takó so mu namreč župnik ukazali, rekoč, da hudič tako ne bode imel nobene močij do njega.

Konečno, ko se je procesija že cerkvi bližala, vznemirjala je neka nevidna moč zidarskega mojstra tako zeló, da so mu morali sv. Rešnje telo na glavo držati.

Hudič videč, da nič ne opravi, prijezdi kot mlad gospod na čilem konjiču ter hoče vrniti zidarju pogodbo. Ker pa je bil ta že v cerkvi in torej hudič ni mogel do njega, podržal mu je pogodbo na dolgej palici v cerkev.

Podoba tega hudiča, ki jezdi na konju

ter drži na dolgej palici kos papirja, vidi se še baje dandanašnji na zunanjej strani Ptujске stolne cerkve.

(Zap. 3A. Kosi.)

Cerkev sv. Bolfenka na Pohorji.

Sv. Bolfenk je potoval enkrat vrh Pohorja iskajóč mesta, kjer bi si pozidal cerkev. V jedni roki je imel palico, v drugi pa sekiro. Ko najde mesto, pripravno v zgradbo cerkve, zapikne sekiro v brezo in premišljuje, kako bi bilo tukaj mogoče pozidati cerkev. Takoj pride hudič ter se ponudi, da pozida cerkev pod pogojem, da bode prvi romar njegov.

Ko Bolfenk preudarja, bi li ponudbo sprejel ali ne, zasliši se glas z neba, da naj izroči stavbo hudiču, sàj prvi romar ne bo imel duše.

Zdaj prihruje hudičev kot listja in trave in takoj je bila cerkev izgotovljena. Prvi romar v novopostavljenej cerkvi je bil volk z vlovljenim jagnjetom. Sv. Bolfenk vzame jagnje ter reče hudiču: „Romar je tvoj, dar pa moj.“

Hudiči vsi razkačeni zgrabijo volka ter mu izderejo vsak jedno dlako. Bilo jih je pa toliko, da višji med njimi niti dlake dobil ni.

Ves razjarjen, da je bil tako grdo ogo-
ljufan, zažene se s toliko silo iz cerkve, da
odruši dober kos zida, kar se je baje še
mного časa poznalo.

(Zap. Fr. Praprotnik.)

Zaupaj, a glej komu.

(Basen.)

„Pravo prijateljstvo je mnogo vredno,“
tako reče nekega dnè jež škrjancu, ki se
je baš pred njim hotel dvigniti v zrak.

Začudeno pogleda škrjanček svojega so-
vražnika, a jež nadaljuje: „Dà, zeló velike
vrednosti je prijateljstvo in meni je ravno-
kàr šinila dobra misel v glavo, da bi bilo
mного bolje za naju, ako bi živela v miru
in ljubezni drug z drugim nego li v vednem
sovraštvu. Skleniva torej danes prijateljstvo,
ki nama bode sladilo življenje.“ —

Nedolžni škrjanček je verjel sladkim
besedam zvitega in lokavega sladkača. Na-
pravil si je tudi v bližini ježevega stanova-
nja svoje gnezdo, ker mu je tako svetoval
njegov prijatelj.

A skoraj se je pokazalo, kako drago
je moral plačati siromak svojo lahkovernost
in preveliko zaupnost.

Škrjančevo gnezdo se je kmalu oživeló,
v njem se je gibalo in čivkalo pet krepkih

mladičev. Stara sta jih skrbno gojila in pridno polnila vedno odprte, nenasitne kljunčke.

Nekóč odletita, kakor po navadi, roditelja za živežem.

Ali, o groza! Kaj vidita, ko se vrneti. Jež je stal pri gnezdu ter hrustal mladiče — gostil se je ravno z zadnjim mladičem — da je letelo mehko perjiče na vse strani.

„Hudobnež!“ zavpijeta prestrašena ptička, „ali si takó ostal zvest svojim obljubam, ali je to znamenje tvojega pravega prijateljstva?“

Obrnil je sedáj jež svoj hudobni rilec proti razjarjenima škrjancema in divje pogledal. Izvestno bi se tudi njima ne bilo nič boljšega pripetilo, kakor prej mladičem; ali ušla mu sta. —

Nauk: Gorje nam, ako sovražniku, ki nam s sladkimi besedami ponuja prijateljstvo, prehitro verjamemo in zaupamo; kajti, njegova navada — škodovati nam — vrača se često rada.

(Ant. Kosi.)

Potovanje po Ogerskem pred 50. leti.

Kako nevarno je bilo nekđaj potovanje po Ogerskem, razvidno je iz dogodbice, kojoj vam hočem v naslednjem povedati.

Dovršil sem ravno osmo šolo — tako pripoveduje siv starček svojim prijateljem —

in napotim se v domačijo na počitnice. Ves dan sem potoval peš. Na večer — solnce je ravno zahajalo — dojdem dva voza. Prvi je bil obložen s trgovskim blagom, na katerem sta sedela dva kupca, na zadnjem vozu pa sta bila dva prazna soda; voznik je poleg voza peš hodil. Ko me tako trudnega in shojenega vidi, reče mi voznik v moje veliko veselje, naj vsedem na zadnji voz.

Mrak se je delal, in kakor je bilo čez dan toplo, tako je nastopil na večer mraz jesenski. Oblečen nisem bil posebno gorko, zatoorej zlezem v sôd*) kjer sem bil pred ostrim vetrom zavarovan. Truden sem bil in takój sem v sodu zadremal — pa naenkrat me zbudi streljanje. Pomolim glavo iz luknje, pa kaj vidim? Kupca sta ležala mrtva pod prvim vozom, voznik pa s prekljanim čelom poleg voza. Bili smo v sredini strašnega Bakonskega gozda. V smrtnem strahu se stisnem v svoj sod; srce mi je nemirno utripalo, in mislil sem da me morajo zdaj pa zdaj opaziti roparji, ki so zmerom hodili okoli voza.

Kmalu slišim, kako so začeli konja izprezati in zdaj — strah in groza me še vedno spreletava, če se zmislím na to — vržejo oba soda raz vozova. Trdno sem tičal v zatijši soda in — hvala Bogu niso me opazili.

*) Bili so to sodi, ki so imeli namesto čepa majhna vratca.

Konje z blagom odženò in kmalu zopet vse potihne. Hotel sem v svojem skrivnem zavetji počakati zore — pa kakor pregovor pravi: „Nobena tuga samodruga,“ ni še bilo konca strahu in nevarnosti za me.

Od daleč zaslišim tuliti volkove, vedno močnejše — vedno bliže. Ovohali so gotovo mrtvece, ki so ležali na tleh. In res, ne dolgo, kar pridirja kacih trideset izstradanih volčjih požeruhov.

Požrešno planejo nad mrtva trupla in kmalu so jih bile same kosti.

Pa še jim je dišalo človeško meso — planejo torej nad sode. V majhno luknjo mojega soda, kjer so me slutili, vtikovali so zdaj gobec, zdaj taco in si tako prizadevali, priti do mene.

Velik in močen kosmatinec, kojega sem videl že večkrat pri luknji, začne kakor besen skakati in se vrteti okrog soda. Po naključbi porine svoj rep v sod. Jaz popadem v smrtnem strahu z obema rokama dolgi volčji rep. Ko volk to začuti, neznano zatuli in hoče zbežati. Ker sem ga pa držal trdno za rep, vlekel je sod z mano vred za seboj ter tulil, da je bilo grôza.

Zdaj privleče volk sod z vsebino vred na nek breg. Sod se prikucne — jaz držim še volka vedno močno za rep in hop! šli smo navzdol: sod, jaz in volk; in pri tej priči zbeži cela truma volkov.

Na pol mertev obležim v dolu. Ko sem se zavedel, ni bilo videti ne volka ne soda — samo nekoliko razbitih dôg je ležalo okrog mene.

(Opazka izdajateljeva.) To povestico je napisal in priobčil pokojni Franc Sajnkovič leta 1881 v 4. šte. „Šestošolca.“ Tako je bilo namreč ime listu, katerega so rečnega leta izdajali — hektografovanega — po dvakrat na mesec dijaki 6. gimnazijskega razreda v Mariboru, da so se v njem vadili v svojej dragej materinščini, da bi v poznejih letih — kakor sami pišejo — uspešneje delovali za svoj národ ter mu s krepko besedo razodevali, kar mu je v blagor in korist.

Franc Sajnkovič je bil rojen dne 5. avgusta 1865 od premožnih, obče priljubljenih tržanskih starišev v Središči. Študiral je naprej v Ptuji, potem v Mariboru in kesneje pravoslovje na graškem vseučilišču. Leta 1887. je zbolel za jetiko, katera ga je tudi dne 27. avgusta 1888 kot pravnik 3. leta doma pri svojih stariših pobrala v najlepši dôbi njegovega življenja.

S tem, da sem objavil tú njegovo zares zanimivo povestico, postavil sem v svojej „Zabavni knjižnici“ majhen spomenik svojemu dragemu rajnemu prijatelju, kateri bi utegnil — ko bi mu neusmiljena Morana tako zgodaj ne pretrgala življenja nit — domovini naši še kedaj mnogo koristiti.

Omeniti mi je še, da je „tudi slavnoznani pesnik Fr. Gestrin zložil ter v „Ljub. Zvonu“ 1888 priobčil „Prijatelju na grob“ krasno elegijo, s koje besedami tudi jaz sklepam pričujoče svoje vrstice:

Cvet brez sadu! — Usoda je hotela,
Da takšen ti si ločil se od nas.
Kaj to pač, če so srca nam drhtela,
Če solze so rosile nam obraz? —

Globanja ali užitni goban.

(Prirodopisna črtica.)

Vem, čitatelji moji ljubi, da dobro poznate glivo, ki se imenuje globanja ali užitni goban; tudi znam, da ako bi po gozdu iskali jedilnih gob (gliv), ne pustili bi globanje ter raje trgali belopikaste mušnice, kakor je storila to nevedna Katarinka, o katerej ste že gotovo čitali po večkrat.

Tej so se zdele sive globanje pregrde, in mislila si je: mušnice, ki so tako lepo rudeče in belo pikaste, te morajo izvestno okusnejše biti.

O tistih „grdih, sivih“ gobah, katerih Katarinka ni marala, hočem vam nekoliko več povedati. Poslušajte me tedaj!

Globanja je poleg imenitnih rumenih lisičic jedina užitna goba, ki se po vseh krajih naše slovenske domovine uživa. O tem pričajo tudi njena mnogobrojna imena, katere je po različnih krajih dobila. Na Štajerskem jej pravijo sploh: globanja ali globanja. Na Kranjskem jo imenujejo: užitni ali okusni goban, jurček ali vrgánj, (Vrgánj jo imenujejo tudi prebivalci Medžimurski.) Nje botanično ime je: *Boletus edúlis*. Nemci jej pravijo: Herrenpilz, Pilzling, Steinpilz, essbarer Röhrenpilz, tudi Edelpilz.

Vzemite zdaj, dragi moji, globanjo v roke, hočemo si jo dobro ogledati in jo potem natančno opisati. —

Oni del globanje, za katerega držite, imenuje se kocen, bêt ali rep. Ta je okroglast, precej debel in sicer pri spodnjem koncu debelejši nego li pri gornjem. Kocén čisto mladih globanj je jajčasto okrogel. Kocenova barva ni pri vseh globanjah jednaka. Pri nekaterih je belkasta, pri drugih zopet rumeno — ali sivorujavkasta, a pri vseh je kocen polu (t. j. da ni votel, kakor pri nekaterih drugih gobah) in s tenkimi mrežami opisan, ki se pa pri starih globanjah čisto malo ali celó nič ne poznajo.

Drugi del globanje je klobuk. Klobuk je podoben blazini, močno je zbočen ter pri starih globanjah zeló širok. Površje klobuka, ki je golo, je včasih malo mokrotno, bledorumene, pri mladih belkaste barve. Dobé se pa tudi globanje, katerih klobuk je temnorujav ali celó črn.

Na Štajerskem razločuje ljudstvo po barvi klobuka po več vrst globanj, recimo: pšenične ali bukove, katerih klobuk je temnorumen; ržene, ki imajo sivkast klobuk in ajdovske ali hrastove globanje s temnorujavim ali črnim klobukom. Botanik tega razločka med njimi ne dela.

Obrnite sedaj klobuk in si ga oglejte od

spodnje strani. Kaj ne, da se vam zdi, kakor bi bil klobuk s šivanko napikan?

A vendar temu ni takó. Na spodnjej strani klobuka se nahaja neka, iz samih majnih cevek sèstavljena tvarina, ki se imenuje plodna lega ali plodna plast.

Cevke, iz katerih je sèstavljeno plôdna plast, zeló so tenke, a ne povsod jednako dolge. Če ločimo plôdno plast od klobuka — kar prav lahko storimo — prepričamo se, da so cevke, ki so bliže kocena, krajše, nego li one druge. Plôdna plast je pri mladih globanjah bela, pozneje porumeni in pri čisto starih globanjah je temnozelená.

Kaj mislite, so — li te cevke, iz katerih je sèstavljena plôdna plast, prazne? — Naj vam povem, kaj je v cevkah. V cevkah, iz kojih je sèstavljena plodna plast, je mnogo mnogo telesc, ki se trôs ali klična zrna imenujejo in po katerih se globanja plodi. Odtrgajte klobuk popolnem razvite globanje od njenega kocena in denite ga zvečer na bel papir in sicer s plôdno plastjo navzdoli. Drugo jutro bodete našli, kadar odvzdignete klobuk, na papirji polno rumenega prahú in ta prah ni nič družega nego — trôs. Po trôsu se tedaj globanja, kakor tudi vsaka druga goba ali gliva plodi. A motili bi se, ako bi mislili, da iz trôsa takój vzraste globanja, kakor n. pr. iz pšeničnega

zrna bilka. Iz trôsa vzrastejo najpred zeló tenke srebrnosvitle nitke in iz teh še le vzraste globanja.

Glivine nitke, ki se micelij ali podgobje imenujejo, najdete, ako vzamete pest zemlje, na katerej je globanja rastla, ter jo preiščete.

Ker ima globanja kakor sem že zgoraj omenil, iz cevek sèstavljeno plodno plast, prištevamo jo k rôdu cevkaric ali gobanov (Bolétus, Röhrenpilze.)

Če si ogledate plodno plast gobe mušnice, takój se prepričate, da je ta čisto drugače ustvarjena; ona namreč ni sèstavljena iz cevek, nego iz samih listkov ali platnic. A o tej gobi vam nameravam nekoliko več povedati v prihodnjem snopiču „Zabavne knjižice.“

Ako globanjino meso prerežemo ali pretrgamo, ne izpremeni barve, nego ostane lepo belo.

Če tedaj po gozdu nabirate gobe in najdete gobo ter ne veste ali je globanja ali ni, pritisnite s prstom njeno meso. Ako izpremeni barvo v modro ali zelenkasto, izvestno je strupena.

Posebno se lahko globanja zameni z dvema gobama, ki sta na prvi pogled globanji zeló podobna. Na Štajerskem imenujejo ljudje obe gobi: steklači. (Bolétus luridu sin Bolétus sätanas.)

Meso globanje je prijetnega okusa. Okus surovih globanj nas opomina na orehova jedrca in mandeljne. Užitni goban je po naših listnatih in iglatnih gozdih sploh navadna gliva. V nekaterih letih se prikaže že meseca maja, navadno pa le koncem poletja in v jeseni. Meso užitnega gobana je zelo okusna jed, ki se lahko na raznovrstne načine pripravi. Globanje se pa tudi v tenke listeke narežejo in za zimo posuše.

Kaj ne, kako tečna je po zimi kislá globanjina juha ali globanjevica?

(Ant. Kosi.)

Pregovori, izreki in pametnice.

- * Kdor za mladih dnij skrbi, v starosti ne trpi.
- * Bolje črn kos kruha nego - li prazna torba.
- * Kdor mnogo govori, mora mnogo znati ali pa mnogo lagati.
- * Kdor koprivo pozna, skrije nagec.
- * Laž in zvijača pogine, samo resnica in pravica ostanete.
- * Tudi iz malega grma veliki ptič izleti.
- * Polž roge pokaže, kadar ga nihče ne vidi.
- * Kjer jedna gos pije, tam vse druge pijó.
- * Kdor bo kravo vračal, ta bo oves plačal.
- * Očetova kazen je prava ljubezen.
- * Robotih ljudij in pa steklih psov se je treba izogibati.
- * Kdor starišev v življenji ne spoštuje, na grobu jih objokuje.
- * Kreposten človek je vedno pohleven; podoben je drevesu, katerega veje se pripogujejo globoko k zemlji, ker so obložene sè sladkim sadjem.
- * Molatev je prava tolažba srcà.
Brež nje blagoslova Bog nikdar ne dà.

- * Premisli prej dobro, kaj bodeš govoril,
Da bližnjiku žalega ne bodeš storil.
- * Nevednost je sama po sèbi prav huda reč in
zapleta v neskončne zadrege. Kdor nič
ne vé, mora se vedno vklanjati drugim
in je za podlago zvitemu svetu.
- * Ni dražje reči, kakor je čas. Treba je pa, da
ga rabiš prav, ker najhujše te bode
kdaj tožil — izgubljeni čas.
- * Dete moje! Že davno si materi iz naročja,
pomagaj si zdaj samo; kako si poste-
lješ, tako bodeš ležalo. Peroti sta ti
vzrastli, rabi jih pridno; nikdo ne pride
na visoko goró, kdor ne gré na njo.
Poprimi se tedaj težkih stvari in zma-
gal je bodeš. (Fr. Rückert.)
- * Le komur je krepost za načelo, more vred-
nost drugih ljudij prav presojevati.
- * Moder je oni, kdor kaj zna in svojo znanost
dobro uporablja, a če nič ne zna, svojo
nevednost prizna.
- * Nikdar ne skleni prijateljstva z onim, koji ni
boljši od tebe.
- * Svojega rokodelstva in pa svojih starišev se
ne sramuj nikoli!

Razne stvari.

(Sredstvo proti kolcanju.) Močno kolcanje (kucanje) ti mine, ako z dlanjo roke tiščiš močno na želodec; če to ne pomaga, pomoči obrisač v mrzlo vodo, dobro ga ožmi ter ga potem priveži trdno na želodec. Okoli mokrega obrisača je dobro privezati suho ruto. — To sredstvo priporoča kot uspešno neki dunajski zdravnik.

(Jabelka delj časa dobre in friške ohraniti) moreš na ta — le način: Vzami friški pesek ter ga razgrej na ploščah železnega ognjišča, ali pa tudi v loncih; pusti ga potem nekoliko časa na zračnem suhem prostoru, da se ohladi. V ta pesek pokoplji na jesen lepe zdrave jabelka, pa tako, da se druga druge ne bode dotikala.

Posode, v katere spraviš na ta način jabelka, zaveži z močnim pergament-papirjem, da ne pride prevēč zraka med pesek.

(Mesto Dunaj) ima po zadnjem ljudskem štetju v 19. okrajih 1,364.548 prebivalcev in sicer brez vojakov, katerih je 22,000. Na 300 ljudskih in meščanskih šolah poučuje 3.500 učiteljev in učiteljic 160.000 učencev oz. učenk. Kaj ne, da je to veliko mesto?

(Koliko zrn drži liter.) Načelnik nekega poljedeljskega društva je seštel liter raznih zrn. Po njegovem vestnem številjenju drži liter: 21.700 pšeničnih, 28.000 rženih, 18.100 ječmenovih, 12.500 ovsenih in 5.400 grahovih zrn. Kedor pa tega ne verjame, pa se naj sam prepriča.

(Slive in češplje, ki so opešale) vsled velike rodnosti, lahko pomladiš in narediš zopet rodne, ako jih jeseni močno skrajšaš ali porežeš ter jim rane zamažeš z zmesjo od ilovice in kravjaka. Deblo in veje pa očistiš mahu in lišaja, ako je na-

mažeš z lugom od navadnega pepela, ter mu pri-mešaš na vsacih 20 litrov po pol kilograma pepela. To zmes moraš skuhati in vročo po deblu namazati.

(**Da rodi debel sád**), treba rastoče drevo par-krati poškopiti z vodo, v kateri je raztopljen že-lezni vitrijol. Na 1 liter vode se vzame 80 gramov železnega vitrijola.

(**Rane, vsekane in vrezane**) je najlože čistiti, ako se poklada na nje pavola, ki ima karbolno kislino v sebi. Rane se lepo in hitro zacelijo.

(**Kakó je zamazati razpoke na peči.**) Na lončenih pečeh zamažeš nastale razpoke najbolje s sledečim mazilom: Zmešaj jednake dele ilovice in pepela ter dodaj tudi nekoliko kuhinjske soli. S tem namaži potem razpoke. Mazilo ostane na peči vedno trdno ter ne dobi razpok kakor n. pr. mazilo iz samega apna ali iz same ilovice.

(**Prve ure**) s kolesci so bile iznajdene okoli leta 1000. Poprej so ljudje imeli samó solčne ure. Ure, ki bijejo, bile so iznajdene v 14. stoletji; žepne ure pa leta 1500. Pred 400 leti tedaj ljudje še niso poznali žepnih ur.

(**Lenuh**) je v nedeljo kristjan, v pondeljek Grk, v torek Perzijan, v sredo Asirčan, v četrtek Egipčan, v petek Turek in v soboto žid. To so namreč prazniki teh narodov.

(**Žveplenke**) je iznašel l. 1833. F. Kammerer. Prvi jih je prodajal nek trgovec na Dunaji.

(**Kako se ljudje pozdravljajo.**) Arabec pravi: „Da te bog blagoslovi!“ Perzijan: „Da bi se tvoja sreča nikdar ne zmanjšala.“ Egipčan, v zdravilstvu izurjen, dobro vé, da obvaruje zdravo potenje pred marsikatero boleznijo, pozdravi: „Kakó je s tvo-jim potenjem?“ Kitajec, kojemu je želodec bog, reče: Je — li tvoj želodec v redu? V Evropi po-

seбно Holandci čudno pozdravljajo: „Kako potuješ?
— Kako je s tvojim zdravjem?“ Angličan pa vpraša,
kako so se dela opravila.

Kratkočasnice.

Prezgodnja hvala.

Učitelj: Kedo mi vé imenovati dele sveta?
Razven Milka, najmlajšega učenca, nikdo roke ne
vzdigne.

„Lejte ga! najmlajši, pa vas vse prekosi,“
pravi učitelj, kazáje Milka. No, povej dele sveta,
da osramotiš součence!“ Milko vstane in reče:
„Prosim, gospod učitelj, naj grem na stran!“

Vesten „kažipot.“

Na deski ob stezi na drogu nabiti, čitali smo
naslednji napis: Ta steza je bližnjica v vas, a
kdor ne zna čitati, hodi naj rajši bo vozni
cesti, da ne zaide.

Uljuden strežaj.

O polnoči zbudi strežaj svojega gospoda iz
najslajšega spanja.

„Tepec, čemu me budiš?“ zareži nanj gospod.

„Pozabil sem Vam sinoči voščiti, lahko noč!“
odgovori sluga.

Iz prirodopisja.

Učitelj: „Učili smo se sedaj o trojnem kraljestvu
prirode. Rekli smo, da spada krava k živalstvu,

hrast k rastlinstvu, baker k rudinstvu. Kedo mi pa vé sedaj povedati, kam spada navadni črv?“

Tinče da znamenje: „Gospod učitelj, jaz!“

„Nü, pa lepo povej!“

„Črv spada v zemljo!“ odgovori krepko Tinče, misleč, da je pravo pogodil.

Kaj imajo ptice namesto dlake.

Učitelj: „Kaj imajo ptice namesto dlake?“

Učenec molči. —

Učitelj: „No, kaj pa imate doma v postelji?“

Učenec: „Bolhe.“

Lepo se je izdal.

Da bi vzbudil več sočutja pri ljudeh, potajil se je nek berač ter se delal kakor bi bil mutast. Neka gospa, ki je tega sleparja dobro poznala, pristopi nekóč k njemu ter ga prav pomilovalno popraša, kako dolgo da je že mutast.

„Oh že od mladih nog!“ odgovori berač ter se tako izdá.

Usmiljen mož.

„Ali je vaša žena použila zdravilo, katero sem jej zapisal!“ vpraša zdravnik moža neke bolnice.

„Ne! Bilo jej je pregrenko; toda jaz sem pri-mešal potem nekoliko sladkorja ter je sam izpil!“

Velik razloček.

V gostilni sta se pogovarjala dva gosta to in ono. Prvi pravi: „Čudno je to, da jaz mesa brez hrena ne morem jesti.“ A drugi reče: „Pri meni pa je to ravno narobe, ker jaz hrena brez mesa jesti ne morem.“

Slabo prenočišče.

Nek Madjar je spal na Dunaji v zeló slabi gostilni. Ko ga vpraša v jutro krčmar, kako je kaj spal, odgovori: „Presneto slabo; vendar pa boljše kot pa vaše bolhe, katere so me grizle vso noč.“

Dobro znamenje zdravja.

Učitelj: „Kaj pa dela tvoj bolan bratec, ali mu je že kàj boljše?“

— „O jà, danes je že dvakrat tepen bil!“

Velik oče.

Jožek: „Moj oče so tako velikì, da vidijo preko tega — le plota!“

Francek: „Moj tudi, kadar si denejo visok klobuk na glavo.“

Pri skušnji.

Učitelj: „No, Francek, koliko prstov imaš na rokah in na nogah?“

Francek (šteje): „Na rokah jih imam deset, na nogah pa jih ne morem šteti, ker sem danes — obut.“

Preveliki čevlji.

Gospod: „Čudno, včeraj so mi bili ti čevlji premajhni, a danes so mi preveliki!“

Dekla: „Seveda, ker so si sinoči noge umili!“

V gostilni.

Gost: „Gospod krčmar, tako majhna klobasa za 20 krajcarjev, pa še vrhu tega smrdi.“

Oprostite, gospod, — glejte, če bi bila večja, pa bi še bolj smrdela.“

Dobro mu je odvrnil.

Tonček je hotel Martineka za norca imeti; reče mu torej: „Martinek! glej, glej na križu nad zvonikom sedi muha, ali jo vidiš?”

Martinek je bil prebrisane glavice in mu takoj odvrne, rekoč: „Vidim jo vidim, ravno se jej zdeha, in če dobro pogledaš, videl boš, da ima votel zob.

Kmet in slikar.

Neki kmet prinese slikarju ali malarju desko, da bi mu svetega Kristofa, kakor je dolg in širok, na njo narisal. Slikar mu pravi, da je za to deska mnogo premajhna.

„In nu,“ odgovori kmet, „naj pa noge doli visijo.“

Pameten rokodelčič.

Prebrisan rokodelčič si je kupoval kruha. Videč, da je hlebec jako majhen, reče pekarju, da hlebec ne tehta zadosti, ker je tako majhen. — „Nič ne dé boš ga vsaj lože nesel,“ odgovori mu pekar — Na to da rokodelčič pekarju samo polovico denarja ter odide.

„Hè, dečko! to ni dosti,“ kriči pekar za njim. „Nič ne dé, boste vsaj lože prešteli,“ odgovori mu rokodelčič.

Koliko ur ima dan.

Učitelj: „koliko ur ima dan?”

Učenec: „Zdaj ima dan 22 ur.“

Učitelj: „Ni res, vsak dan ima 24 ur.“

Učenec: „Pa so mi mati še danes pravili, da je zdaj dan za 2 uri krajši.

Ni se bati.

Kukcu je pri kosilu nekoliko zaletelo. Lukec, dober prijatelj njegov, ga hitro pokrega rekoč: „Le zadavi se no, potlej boš pa rekel, da sem bil jaz kriv.“

Uganke, rebusi in demanti.

(Priobčuje J. Š.)

I.

„Prvo“ moje zmer pomaga,
 Da se giblje mlin in voz.
 „Drugo“ nosi kadar plava—
 Glavo kvišku — naša gos.
 Sedaj pa oboje združi,
 Boš dobil orodje ti,
 Ktero v zimi v izbi ruži,
 Kadar dekla ga vrti.

II.

S „s“ povem ti tedna dan,
 Z „g“ pa vrt deliti znam,
 S „k“ pisati v šoli vèm,
 S „č“ vsak dan pred pastirjem
 grem.

III.

S

```

  . . .
  S . . . . . k
  . . .
  . . .
  K


```

2. znači zemljino, 3. kmetijsko orodje, 4. velikega prijatelja šole in mladine, 5. orožje, 6. zver.

IV.

a
D

V.

○ Mantua R

VI.

'PE

M S ee
v 9 As

Rešitev in imena onih rešilcev, ki rešijo vsaj 'tri predstojecih nalog —
 v prihodnjem zvezku „Zab. knjižnice.“ Ozir jemalo se bode le na tiste rešitve,
 ki se vpošljejo izdajatelju vsaj do 1. marcija 1892.

00000509133

Kazalo.

	Stran
Predgovor	3
Sreča v nesreči	6
Zlata lilija	8
Prevzetnost se sama kaznuje	10
O kmetu in kučmah	10
Zakleti grajščak	11
Zakaj ima breza belo skorjo	12
Palček in orel	13
Kako se je zvedelo, da so raki užitni	14
Trije kmetje	15
Gospodar in hlapec	16
Zvonik stolne cerkve v Ptuji	17
Cerkev sv. Bolfenka na Pohorji	20
Zaupaj, a glej komu (Basen)	21
Potovanje po Ogerskem pred 50. leti	22
Globanja ali užitni goban (Prirodopisna črtica)	26
Pregovori, izreki in pametnice	31
Razne stvari	33
Kratkočasnice	35
Uganke, rebusi in demanti	39

obzoru neprikladna, kar seveda družbi, ki je namenjena prostemu ljudstvu, torej odraslim, ne moremo šteti v zlo. —

Res je, da imamo mladinski list, na kateri smo lahko ponosni — naš „Vrtec“ a jedini on ne more zadoščati vsem potrebam. Tudi je, žal, še vse premalo razširjen. Ustanovilo se je pri nas tudi že več „Knjižnic za mladino“, ki so bile uredovane zares po pravih pedagoških načelih, a premajhno zanimauje in prepričla podpora od strani občinstva zadušila je taka podjetja čisto že v povojih. Jedinaj knjižnica družbe sv. Cirila in Metoda vrlo dobro napreduje in nadejamo se, da nam bode spravila na svitlo še marsikater dober mladinski spis. Tudi podjetni knjigar J. Giontini v Ljubljani bogati mlado našo mladinsko literaturo in posebno nas je razveselil s svojo „Otroško knjižnico“. Tú ne smem pozabiti i Kržičevega „Angeljčka“, v kojem je nabožno gradino tako lepo združeno z zabavnim. Do sedaj je zagledalo tega delca že 6 zvezkov beli dan.

Kaj pa národno blago — mladini toli priljubljene pravljice in pripovedke? Ali jih nimamo? Da, imamo jih, samo da v posebnih knjižnicah še vse premalo; največ jih je razstresenih še po raznih slov. listih in knjigah, ki pa niso vse pristopne našej mladini; mnogo pa se jih nahaja še tudi med národom samim. —

„Kakor ste se lotili težavne naloge, zbrati in prikrojiti „Národne legende“ ter jih v tako lepi obliki podati slov. mladini, jednako bi lahko storili tudi z národnimi pravljicami in pripovedkami, ki so našej deci toli primerno in prikupno berilo. Storite to in hvaležna Vam bode slov. mladina, ki tako rada čita, a je še vse premalo preskrbljena z dobrim čtivom. Tudi gmotná podpora Vam je zagotovljena; saj ste si sè Svojimi legendami pridobili mnogo prijateljev in podpornikov, ki Vam pri Vašem književnem podjetju i v bodóče svoje pomoči ne bodo odrekli . . .“ Tako mi piše odličén slov. rodoljub; in ker sem prejel v tem smislu pisana dopisa še od dveh veljavnih slovenskih šolnikov, šel sem z veseljem na delo in to tem rajši, ker sem že nekaj let sém sam nabiral národno blago med prostim ljudstvom ter si ga na kratko zabeleževal. Pod kakim naslovom pa spraviti te „národne biserje“ na svetlo? takó sem se vprašal ter več časa o tem premišljeval. Nazadnje sem se odločil, izdati v nedoločenih obrokih posebno knjižnico — „Zabavno knjižnico za slovensko mladino“, v kojoj hočem objavljati poleg národnih pravljic in pripovedek še marsikaj družega za mladež zanimivega in primernega.

Tendenca „Zabavne knjižnice“ je razvidna iz pričujočega prvega zvezka, katerega predlagam s tem prijateljem naše slovenske mladeži v dobrohotno presojo.

Pri uredovanju „Zabavne knjižnice“ se bodem držal obče priznanih leposlovnih in pedagoških načel ter pazil skrbno na to, da v njej ne dobé prostora spisi, ki bi žalili verski, нравni ali pa patriotični čut; tudi taki ne, ki bi utegnili žaliti stanovsko dostojanstvo — skratka: „Zabavna knjižnica“ bode uredovana v smislu stroge naše šolske cenzure.

Vabim torej prav uljudno vse slovenske rodoljube in prijatelje naše mladine, da podpirajo po najboljšej volji in moči moje podjetje ter skrbé za to, da najde „Zabavna knjižnica“ pôt med milo našo slov. mladež pa tudi med priprosti národ — saj je dober mladinski spis tudi za odrasle koristno in spodbudno berilo.

Ako najde to moje slovstveno podvzetje med rodoljubi slovenskimi dovólj krepke podpore, zbrati hočem iz naše književnosti polagoma prav mnogo mladini primernega gradiva. Ne bojim se ne truda, pa tudi ne troškov, koje mi bode prizadajalo izdavanje „Zabavne knjižnice“, katere bode stal zvezek samó 15 kr.

Prvi zvezek sem si dovolil poslati na ogled mnogim našim odličnim rodoljubom in prosim jih uljudno, da mi knjižico blagovoljno vrnejo pod istim ovitkom, ako se ne nameravajo naročiti na njo.

Kdor mi knjižice ne vrne smatram ga njenim naročnikom. — Posamezna šolska voditeljstva, oz. krajne šolske svéte prav uljudno prosim, naj mi blagoizvoles naznaniti, v kolikih iztisih jim smem „Zabavno knjižnico“ pošiljati.

V Središči, meseca oktobra 1891.

Anton Kosi.

